

Yaşadığımız Süreç, Plansızlaştırma!

Ülkede mühendislik mimarlık alanına ilişkin genel kötümser tabloyla planlama alanında, belki daha fazlasıyla, karşı karşıyayız. Bu kötümser tablo, 1980'li yıllardan itibaren yürürlüğe konulan yeni liberal politikaların doğal sonucu olarak yaşamak zorunda bırakıldığımız rant ekonomisinin çeşitli yansımalarından kaynaklanıyor. Bütün taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde hegemonyasını kuran spekülasyon, mühendislik mimarlık alanlarının hemen tamamında olduğu gibi, kent planlama alanında da yoğun bir biçimde kendisini gösteriyor.

Kent planlama alanında rant ekonomisinin sonuçlarını öncelikle, meslek topluluğunda işsizlik biçiminde yaşıyoruz. Türkiye'de bugün her yıl 300'den fazla genç insan üniversitelerin şehir ve bölge planlama bölümlerinden şehir plancısı olarak mezun oluyor. Ancak bunların, yüzeysel bir gözlem olarak denilebilir ki, beşte biri dolaylı da olsa mesleki alanlarda belli bir zaman içinde iş bulabiliyor, üçte biri başka alanlarda istihdam ediliyor, geriye kalanlar da eğitilmiş işsizler ordusuna katılıyorlar.

Spekülasyona dayalı rant ekonomisinin planlama alanına yansıyan bir diğer sonucu, aslında doğrudan planlamanın işlevsizleştirilmesi. Ülkede, ekonomik ve sosyal planlamayla benzer biçimde, fiziksel planlama da büyük ölçüde işlevsizleştirilmiş durumdadır. Giderek mevzil planların parçacı müdahalelerin, gelir geçer, gününbirlik, kısa erimli çözümlerin ve seçeneklerin hegemonyasının kurulduğu bir ortamda, bu 'plan'ların da aslında fiziksel yatırımın gerçekleştirilmesinde prosedürün bir parçası olarak 'dosyasında bulunan evrak' statüsüne mahkum edildiği açıkça ortadadır.

Planlamanın işlevsizleştirilmesi ya da doğrudan 'plansızlaştırma' denilebilecek bu sürecin, en son Hazine Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun ve Endüstri Bölgeleri Kanunu Tasarısında da aynı doğrultuda sürdürüldüğünü görüyoruz. Her iki yasal düzenlemede de, asıl amaç, kamunun kaynak ihtiyacının karşılanması ve ülkeye yabancı sermayenin çekilmesi olarak tanımlanıyor ve 'imar planı' prosedürün bir parçası olarak ele alınıyor. Türkiye'de siyasal iktidar, bu yasal düzenlemelerle, içine düşürüldüğü borçlanma kıskaçının da etkisiyle, dünyada hiçbir gelişmiş ülke kamu yönetiminin yapmadığı bir biçimde, sermayenin kısa erimli çıkarlarına toplumun geleceğini teslim etme davranışını sergiliyor.

Bu kötümser tablonun tersine çevrilmesi uzun ve zahmetli bir çabayı gerektiriyor. Türkiye'de şehir plancılarına ve onların meslek odasına düşen görev, belki de her zamankinden daha fazla, toplumun planlamaya olan gereksinmesine vurgu yapmak olmalıdır. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde Doğu Marmara Bölgesinde yaşadığımız depremler, 'toplum yararına planlama' çabalarımızı toplumun geniş kesimleriyle paylaşmamıza -ne yazık ki- olanak sağladı. Plancılar olarak, benzer afetlerin kentlerimizde bu denli yıkıcı sonuçlar doğurmasını engellemenin bilimsel, mesleki ve siyasal yollarını anlatmaya devam etmeliyiz.

Bu bağlamda, 1960'lı yıllarda öğrendiğimiz, ama 1970'li yıllardan itibaren hızla unutturduğumuz bölge kalkınma planlamasına toplumun gereksinmesi olduğunu güçlü bir biçimde vurgulamalıyız. Bugün, bölge kalkınma planlamasına ilişkin taleplerin dillendirilmesi, ileri bir mesleki/siyasal taleptir de aynı zamanda.

Planlama Dergisi, plansızlaştırmayı işaret eden genel kötümser tabloya karşı meslek insanlarının tutarlı karşı çıkışlarının yanısıra meslektaşlarımızın deneyim ve birikimlerinin paylaşıldığı bir platform olmaya devam ediyor; kara tablonun tersine çevrilmesi için önerdiğimiz uzun ve zahmetli çabanın somut bir parçası olarak görülüyor. Bu nedenle, Planlama Dergisine yazarak ve yazıları okuyarak sahip çıkmak, olağan zamanlarda olduğundan çok daha fazla anlam taşıyor.

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI YÖNETİM KURULU